

Research Paper

Deep Delving Into the Meaning of 'Native House' Through a Phenomenological Method: A Case Study of Rural Houses in Mokrian Area, Iran

Bayezid Golabi¹, *Qader Bayzidi², Arsalan Tahmasbi², Jalil Sahabi³

1. PhD Researcher, Department of Architecture, Faculty of Engineering, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran.

2. Assistant Professor, Department of Architecture, Faculty of Engineering, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran.

3. Assistant Professor, Department of Social Science, Faculty of Humanities, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Sanandaj, Iran.

Citation: Golabi, B., Bayzidi, Q., Tahmasbi, A., & Sahabi, J., (2019). [Deep Delving Into the Meaning of 'Native House' Through a Phenomenological Method: A Case Study of Rural Houses in Mokrian Area, Iran (Persian)]. *Journal of Rural Research*, 9(4), 646-661, <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2018.252609.1220>

doi: <http://dx.doi.org/10.22059/jrur.2018.252609.1220>

Received: 24 Feb. 2018

Accepted: 29 Aug. 2018

ABSTRACT

The present study aims to qualitatively explore the meaning of the architecture of the native houses in the *Mokrian* region, Iran, from a phenomenological point of view. The ultimate goal is to catch a clear sight of that architecture so as to discover and reveal the semantics derived from the creation, development and essence of the houses. The approach of the study is phenomenology, and the data analysis is qualitative. It is conducted based on Max van Manen's theory and the MST method. The researcher attended the study area, scrutinized the architecture of the houses, conducted open and deep interviews, and recorded the accounts given on personal life experiences, heard experiences, and characteristics of residence in that area. From the data obtained, important commentaries, 87 sentences and 15 themes were selected as the main defining features of the native houses in *Mokrian*. By integrating, comparing and pondering those features, a core title was developed to represent the true meaning of the houses. It read "*Mokrian* House Marks Self-Representation, Sense Manifestation, and Human Life Depiction".

Key words:

Home, Life experience, Meaning, Phenomenology, *Mokrian* region

Extended Abstract**1. Introduction**

In the present research, a phenomenological point of view is adopted to qualitatively study what the house architecture means in the village of *Mokrian*, Iran. The ultimate goal is to catch a clear sight of the house architecture so as to discover and reveal

the semantics derived from the essence of houses and understand how they came into being. The findings would be used in future upgrading programs. This is based on the belief that the study of architecture takes the researcher back to the essence or nature and the origin of the houses and connects the matters of space to the humans involved and their experiences there. The study casts an elegant phenomenal look at the houses in order to explain their conscious relationship with the world, in a rich but barely studied region called *Mokrian*, in the south of the

* Corresponding Author:

Qader Bayzidi, PhD

Address: Department of Architecture, Sanandaj Branch, Islamic Azad University, Pasdaran Avenue, Postcode 6616935391, Sanandaj, Kurdistan, Iran.

Tel: +98 (918) 3714080

E-mail: q_Bayzidi@iausdj.ac.ir

West Azerbaijan province, resided by mainly Kurdish people. The emphasis of the study is on the structure of experience and understanding of the way human beings thrived there. What is of special interest in this case is the identification of the structural backbone of houses and the meaning deeply embedded in them.

2. Methodology

The present research is phenomenological in terms of approach and qualitative in terms of data collection and analysis. In addition, Van Menn's theory and the MST method have been used for data analysis and the presentation of the final theory. In order to do the research questions, the houses under investigation were categorized to give answers to the basic questions "what does the house mean to me" and "what is the nature of human experiences". In this way, both the external representation of houses and the inner consciousness of their inhabitants based on their memories and imaginations were taken into account. The elements and the criteria for the categorization were determined by the authors, and the layout continued until the individual ideas were completed.

The data analysis was initiated from data reduction, data display, transformation, and data conversion. Then, it proceeded with consolidation, integration and comparison. It ultimately led to the integration of the data and the emergence of initial statements. Certain meanings were derived by combining the propositions in the second stage of data analysis. Next, with regard to the identified categories of meaning, the most important themes could be extracted after the core categories merged. Finally, the results and the observed phenomena were summarized in tables and charts.

3. Results

The current research decodes both explicit and implicit meanings and concepts of the architecture in the study area with a focus on the personal as well as narrated life experiences of the inhabitants and how those experiences are related to the characteristics of the houses in the region. The study also clarifies the pathway from the past, when such architecture was initiated, to the modern architectural state of affairs, thereby explaining the criteria for the creation of modern houses. The evolution of house structure and the maintenance of its originality throughout the history are found to be rooted in the emergence of human self-consciousness and his confrontation with the world respectively. In other words, the studied houses make up a cosmic context, combining the past and the present. The theory which states those houses are "the

representation of human self, the manifestation of feeling, and the explanation of man's existence" suggests that the inhabitants of these houses have tried to maintain a sort of individual uneasiness in a world that becomes more and more uniform.

4. Discussion

Within the scope of the study, i.e. in sixteen villages of *Mokrian* region in the northwest of Iran, numerous houses, their architectural qualities, and their residents' lifestyle were identified and explored. At the outset, the researcher visited the study area and interviewed the people openly to collect data on three headings of personal life experiences, heard experiences and location characteristics, with a specific emphasis on the concept of house. From the interviews, a total of 87 important terms were selected and classified. Then, each term was interpreted in terms of its similarity or difference with the others. The degree of similarity was determined by the clustering technique. Ultimately, 15 themes were identified with which the meaning of house could be understood. They themes included return to principles, security, peace, sense of belonging, survival of communication, perfection, harmony and cohesion, simplicity, purity, honesty and function, tension between and within, presence and power of the end, self-consciousness, presentation of things, and meaningful dedication. Finally, in the third step, through integrating, comparing and pondering the factors obtained in the previous steps, a core category of integrated concepts was made to express the true meaning of house in the region.

5. Conclusion

The findings of the research reveal the importance of the approach adopted for the field exploration of architecture. It is based on a deep, wide, delightful, open-minded, and non-obtrusive look at the appearances of the houses. This enables one to find out about human life and experiences objectively and realize their meanings encoded in the houses. Those houses, thus, turn out as a rich source of inspiration and motivation.

Acknowledgments

This article is based on PhD thesis studies of the first author, titled " Home, the mirror of self; an expression of sense of being and Perception of essence (Explore the meaning of vernacular homes in northwest of Iran through phenomenological method), supervised by the second author and advised by the third & fourth authors in Sanandaj Islamic Azad University.

Conflict of Interest

The authors declared no conflicts of interest

کاوش عمیق معنای خانه بومی به روش پدیدارشناسی (مورد مطالعه: خانه روستایی منطقه موکریان ایران)

بایزید گلابی^۱، قادر بایزیدی^۲، ارسلان طهماسبی^۳، جلیل سبحانی^۳

۱- دانشجوی دکتری معماری، گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.
 ۲- استادیار گروه معماری، دانشکده فنی و مهندسی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.
 ۳- استادیار گروه علوم اجتماعی، دانشکده علوم انسانی، واحد سنندج، دانشگاه آزاد اسلامی، سنندج، ایران.

حکمه

تاریخ دریافت: ۵ اسفند ۱۳۹۶

تاریخ پذیرش: ۷ شهریور ۱۳۹۷

پژوهش حاضر به مطالعه کیفی معنای معماری خانه‌های بومی منطقه موکریان ایران از منظر پدیدارشناسی می‌پردازد. هدف نهایی از نگرش ناب به معماری خانه‌های موکریان، کشف و آشکارگی نظام معنایی حاصل از گوهر دریافت ماهیت و جوهر آن‌ها و فهم هستی و نحوه هستی یافتن خانه‌هاست. رویکرد پژوهش حاضر، پدیدارشناسی و نظام تجزیه و تحلیل اطلاعات و ارائه نظریه نهایی آن، کیفی-روش نظریه ون‌مانن و روش MST-است. محقق با حضور در منطقه مورد پژوهش و غوطه‌وری در معماری خانه‌های موکریان و انجام مصاحبه‌های باز و عمیق و ثبت تحریرهای میدانی در ذیل سرفصل‌های تجربه زیسته، تجربه نیابتی و خصائص هستندگی نسبت به گردآوری اطلاعات اقدام نموده و تفاسیر مهم، ۸۷ عبارت و ۱۵ تم معنی به عنوان مؤلفه‌های اصلی معنا بخش خانه‌های بومی موکریان شناسایی و تدوین گردید. با یکپارچه کردن، مقایسه، و تعمق پیرامون معیارهای به دست آمده، یک مقوله هسته تحت عنوان "خانه موکریان: بازنمون خویشتن، تجلی حس بودن و تبیین هستی انسان" به عنوان معنای حقیقی خاص خانه‌های منطقه موکریان ایران انتخاب گردید.

کلیدواژه‌ها:

خانه، تجربه زیسته، معنا، پدیدارشناسی، منطقه موکریان

مقدمه

توجه به مؤلفه‌های اقلیمی نظیر باد و خورشید، مصنوعات صرفاً فیزیکی قابل اندازه‌گیری با اولویت‌دهی به مصرف و تقاضا هستند. تنزل یافتن ارزش‌ها، استانداردهای گرای، ساده‌گرایی، عملکردگرایی افراطی، بزرگی و سرعت همگی تبلور زندگی انسان در چنین بناهایی است. انسان مدرن فراموش کرده است که کیست و معنای وجودی او چیست (Partovi, 2008:42). به نظر می‌رسد این بناها، در انتظار نفس مسیحایی هستند تا در آن‌ها روحی بدمد و پریشانی و تنهایی انسان معاصر را به الفت و آشنایی بدل گرداند. در این عصر هیچ‌گرایی ناتمام، شاخص‌های بازار، موفقیت شخصی، مد زیباشناختی، عرفان مبهم صوری (Nikfetrat et al, 2016:154)، بازگشت به جوهر و ماهیت خانه، به‌عنوان اولین فضای دربرگیرنده انسان‌ها ۱- ضمن افشای معنای وجودی آن، ۲- فهم عمیق تجارب انسانی بودن در خانه و ۳- آشکارگی نحوه هستی یافتن آن، شناخت هر چه آگاهانه‌تر وجودی انسان را به ارمغان

مسکن‌گزینی یعنی «به‌عنوان یک موجود فانی در زمین بودن و به تبع آن یعنی لذت بردن، محافظت کردن و توجه و مراقبت کردن از مکان و جامعه‌ای که برای زندگی انتخاب کرده‌ایم» (Behzadfar & Shakibamanesh, 2014:13). سکونت، برای انسان و چگونگی بودن و ماندن و نحوه زندگی کردن او و ادراک وی از هستی، واجد معانی بسیاری است. سکناگزینی، در گستره‌ای متنوع از شخصی‌ترین لحظه‌های حیات فردی تا زیست‌جهانی آکنده از حضور دیگر انسان‌ها، پدیدار می‌شود. امروزه سکناگزینی که در نگاه هستی‌شناسانه هایدگر، «روشی که تو هستی، من هستم، روشی که ما انسان‌ها بر روی زمین هستیم» (Moustakas, 1994:72) بیان می‌شود، به ساختن تنزل یافته است و ما به شکل تنزل یافته‌تری سکونت می‌کنیم. مسکن امروز، علیرغم طراحی جذاب، ساخت آسان، اقتصادی بودن، افزایش کارایی انرژی و

* نویسنده مسئول:

دکتر قادر بایزیدی

نشانی: ایران، کردستان، سنندج، خیابان پاسداران، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، گروه معماری، کد پستی ۶۶۱۶۹۳۵۳۹۱

تلفن: ۳۷۱۴۰۸۰ (۹۱۸) ۹۸+

پست الکترونیکی: q_Bayzidi@iausdj.ac.ir

خانه، پنج مفهوم اصلی تجربه «حس در خانه بودن» را مشخص می‌کند: ریشه‌دار بودن، از آن خودسازی، احیاء، آرامش، روابطی گرم و دوستانه (Behzadfar & Shakibamanesh, 2014:13). پلاسما با طرح ایده جلوگیری عمدی از بینایی تمرکز یافته و جایگزینی آن با بینایی محیطی معماری را در ارتباط مستقیم با جسمانیت دنیا و کالبد انسانی را به‌عنوان ضمیمه‌هایی بر حس لامسه- به‌عنوان مادر تمامی حس‌ها مطرح می‌کند (Plasma, 2014:52-56). مرلوپونتی بر این باور بود که «بدن من هسته اصلی جهان است» (Merleau-ponty, 2012:84) و اینکه بدن در نهایت، هم چهارچوب و هم مدلی است برای تمام آنچه ما از خودمان و جهانمان درک می‌کنیم (Hill, 2017:18). خانه به مثابه شی عبارت است از سبک، انرژی، کشش، خط سیر، یا نیروی حیات موجود در ذات دسته‌ای نظام‌مند از اشیا (Bennett, 2010:35). نتیجه پژوهش خاکپور و همکاران مبین تقسیم کارکردهای فرهنگی در ارتقای کیفیت زندگی، پاسخ به نیازهای فرا مادی و در برگیری ویژگی‌های اعتقادی در بناها است (Khakpour et al, 2015:3). در جدول شماره ۱، خلاصه‌ای از پژوهش‌های پیشین صورت گرفته توسط پژوهشگران ایرانی و در جدول شماره ۲، خلاصه‌ای از نظریه‌های پدیدارشناسان درباره خانه ذکر گردیده‌اند.

مفاهیم و مبانی نظری

تعمق در زندگی مردم و درک تصورشان از خویشتن و کاوش چیستی معانی بنیادین خانه، با بررسی مفاهیمی چون معنا، حس مکان، تجربه و ارتباط تنگاتنگ و چند سویه آن‌ها در پرتو بروز تفاسیر ناشی از اطلاعات با خوانش پدیدارشناسانه میسر است.

معنا

«معنا حادثه‌ای حسی-ادراکی است. حسی از سوژه با حسی از دنیا وارد تعامل می‌شود و حاصل این تعامل دریافتی زیبایی‌شناختی است که معنا را رقم می‌زند» (Groms, 2010:8). «معنا کلیه ذهنیت‌هایی است که یک محرک برای ناظر به وجود می‌آورد، زمانی که آن را با تجربیات خود، اهداف و منظورهایش مقایسه می‌کند» (Habib, 2006:7). «وقتی موجودی در وجه «اصیلش» بر ما ظاهر شود، وقتی با شیوه واقعی وجودش بر ما ظهور کند این موجود بر ما از وجهه نظر تألیف استعلایی ما تقدم ظهور کرده است، که بر معنا یا حقیقت وجود استوار است» (CoquelmaNess, 2002:186). در این ظهور ذهن انسان هیچ معنایی بر پدیدار تحمیل نمی‌کند. «بنابراین ذهن بر پدیدار، معنایی که صادره از من شناسا باشد، نمی‌افکند، بلکه آنچه به ظهور می‌رسد تجلی هستی‌شناختی خودش است» (Palmer, 1998:142).

می‌آورد و بشریت در آن هدف خود را باز می‌شناسد. نگاه ظریف پدیدارشناسانه به خانه در جهت تبیین رابطه آگاهانه ما و جهان، در منطقه‌ای بکر، غنی و کمتر مطالعه شده تحت عنوان منطقه «موکریان»، در جنوب استان آذربایجان غربی و عمدتاً کردنشین، با تأکید بر ساختار تجربه و فهم و نحوه هستی یافتن انسان در خانه صورت گرفته و درصدد شناسایی و کشف معنای عمیق خانه در سکونتگاه‌های این منطقه بوده است. لذا در این تحقیق، پس از بررسی مفاهیم پدیدارشناسی در بخش ادبیات نظری و ارائه روش‌شناسی پژوهش، نسبت به بررسی ماهیت تجربه بشری خانه‌ها، از منظر جهان زیسته پژوهشگر و تجربه افراد و گروه‌های درگیر، برای نیل به اهداف پژوهشی ذیل، اقدام خواهد شد: ۱- نگرش ناب به خانه در جهت کشف معنای عمیق آن از منظر پدیدارشناسی. ۲- بیان یک روش علمی پدیدارشناسانه برای هویدایی معنای پدیده‌های معماری. ۳- افشا نمودن و آشکارگی معنای خانه‌های موکریان و نظام معنایی حاصل از گوهر دریافت ماهیت و نحوه هستی یافتن خانه‌ها. بنابراین پژوهش حاضر در پی پاسخ به این دو سؤال اصلی است:

۱. در چارچوب رویکرد روش‌شناسی پدیدارشناسانه مفاهیم مستتر در خانه‌های منطقه موکریان کدامند؟

۲. مفاهیم ناب، عمیق و معنای بنیادین خاص خانه‌های بومی منطقه موکریان در شمال غرب ایران چیست؟

مروری بر ادبیات موضوع

با وجود پژوهش‌های متفاوت در زمینه پدیده سکونت و مفهوم خانه، اما نظریه منسجمی با تدقیق در زمینه تجربه زیسته، حس مکان و معنا در مورد خانه تدوین نشده است. شولتز، خانه را پیکره معماری جهت آسایش آدمی در جهان تعریف نمود: «احساس» در خانه بودن، یعنی آسایش در جهان مدرن و بی‌مرز برای آدمی» (Shultz, 2009:162). در اندیشه هایدگر، «سکنی گزیدن به معنای در آرامش قرار گرفتن است. یعنی در حوزه آزادی در آرامش درون، هر چیز را در سرشتش حفظ می‌کند. ویژگی بنیادین سکنی گزیدن ...، نگهداری و محافظت است» (Heidegger, 2002:9). «تمام معنا و مفهوم خانه شخصی و فضای محصور شده می‌تواند کاملاً بیان یا تجلی‌ای از حوزه قلمرو- یا احساس تعلق داشتن به یک قلمرو- باشد» (Rappaport, 2009:4). «خانه» برای باشندگان عصاره پدیدارشناختی و جایی است که منشأ عمده تجربه‌های فردی است. «آدمی پیش از افکنده شدن به جهان در گهواره خانه نهاده شده است» (Shultz, 2009:141). کوپر خانه را همچون نمادی از خود می‌داند: «خانه جلوه خویشتن است، نه مدافع خویشتن، خویشتن و محیط خصم یکدیگر تلقی نمی‌شوند» (Copermarkus, 2003:93).

سیمون حس در خانه بودن را ریشه اصلی قدرت و رشد شخصی و اجتماعی می‌داند (Seamon, 2000). «مشاهدات سیمون در مورد

جدول ۱. یافته‌ها و نتایج پژوهش‌های پیشین صورت گرفته توسط پژوهشگران ایرانی.

ردیف	عنوان پژوهش	پژوهشگر	نتایج و یافته‌ها
۱	فهم سرشت خانه ایرانی با روش پدیدارشناسی نمونه موردی شوادان و پیش‌بوم در خانه دزفولی	آرزو صدوقی (۲۰۱۱)	مضامین عاطفی خانه در پیوند با مؤلفه‌های معماری بررسی شده و دو دسته معانی پویا نظیر سیالیت ذهن و لذت و معانی ساکن نظیر آرامش و نزدیکی به خدا تفسیر شده‌اند. مفهوم سرشت خانه تعامل بسیار نزدیکی را با پدیده مکان و اجزا و کل آن نشان داده است.
۲	پدیدارشناسی مسکن روستایی	محسن سرتیپی‌پور (۲۰۱۱)	کلید فهم خانه روستایی وابسته به شناخت فضاست و از این طریق است که باید فضای مطلوب برای زندگی روستایی به وجود آورد. ۱- خانه مقیاس کوچک دنیای خودساخته انسان است. ۲- در پاسخ به نیاز بشر، متناسب با اوضاع اجتماعی مشخص تغییر یافته باشد. ۳- خانه مجموعه ارزش‌هایی است که چپستی چگونگی زیست یک ملت را تعریف می‌کند. ۴- سکونت: اقامت و آرامش است و انسان در خانه آرام می‌یابد.
۳	خانه مطلوب ایرانی، پژوهشی بر مفهوم معماری «خانه» بر اساس پنداشت کاربران گذشته و حال (با رویکرد زمینه‌گرایی اجتماعی)	شاهین ایلاکا (۲۰۱۵)	انسان با ساختن و اقامت کردن در خانه «هست» می‌شود. خانه همان فضا-زمان است. خانه در واقع مصداق کامل فضا و مقیاس اندازه‌گیری فضاهاست. خانه، جهان انسان یا نماینده تعبیر او از جهان است.
۴	بازشناسی مفهوم خانه در زبان فارسی و فرهنگ ایرانی	ناصر براتی (۲۰۰۳)	

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های نظری پژوهش، ۱۳۹۶

جدول ۲. اندیشه و نظریه پدیدارشناسان درباره خانه.

نظریه پرداز	خلاصه اندیشه و نظریه درباره پدیدارشناسی خانه
باتیمر و سیمون	حس تعلق به مکان از خانه و در ارتباط با وقایع و رخداد‌های خانه و اطراف آن شکل می‌گیرد (Buttimer & Seamon, 1980).
سیچارولی	خانه همانی است که بستر کالبدی و اجتماعی تجربه زندگی را برای ما فراهم می‌سازد (Castelles, 1977).
ساگرت	خانه نه تنها یک مکان و ساختار کالبدی است، بلکه بازتاب روان‌شناختی و معنای اجتماعی نیز دارد (Saegert, 1985).
نوالیس	فلسفه به واقع دلتنگی برای خانه است، اشتیاقی درونی برای در خانه بودن در همهجا (Frederick C, 2014).
ساندرس	خانه جایی است که مردم احساس می‌کنند روی محیط کنترل دارند، از پدیده شدن راحت هستند و می‌توانند خودشان باشند؛ در عمیق‌ترین احساس روان‌شناختی، در جهانی که ممکن است بارها تهدیدکننده و غیرقابل کنترل تجربه شود (Saunders, 1990: 361).
تسای	خانه به لنگرگاهی روانی بدل شده و احساسی از امنیت و اعتماد و رضایت را با خود به دنبال دارد (Tsay, 2012).
دووی	خانه مرکز فضایی زندگی روزانه و وجود ماست که کیفیت ثبات را فراهم می‌کند (Dovey, 1985).

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های نظری پژوهش، ۱۳۹۶

تجربه زیسته

(Khatami, 2016:58). دازاین به دلیل وجود مفتوح خود نسبت به جهان، قادر است مرآده‌های صمیمی با موجودات در جهان داشته باشد. ازاین رو نسبت به آن‌ها آمیختگی پیدا می‌کند. آشکارگی مکان در ذات خود، حاصل همین مرآده است. «مکان و وجود آن چنان درهم پیچیده‌اند که از یک سو مکان در وجود و از سوی دیگر وجود در مکان ظهور می‌یابد» (Maplas, 2008:11). «دوارد رلف کیفیت مکان را به وسیله قدرت مکان برای نظم دادن، جلب توجه کردن و ارزیابی رفتار انسان در آنجا می‌سنجد» (Seamon & Jacob, 2008:102).

تفسیر

تفسیر بخش جدایی‌ناپذیر فرایند فهم است. «انسان بودن، تفسیر کردن است» (Emami Sigarodi et al, 2012:59). «تفسیر به معنای فهم است: فهم معنی و درون‌مایه هر متن، تفسیر از تجزیه و تحلیل الگوهای صوری و معنایی حاصل می‌شود و به بررسی میزان اهمیت یافته‌ها برای تفسیر متن می‌انجامد» (Abbaszadegan & Zekri, 2014:8). در فرآیند فهم مطابق تصویر

«تجربه اجرایی است که در آن، برای من تجربه کننده، موجود مورد تجربه آنجاست (حاضر است)، آنجاست به مثابه آنچه که هست با همه محتوا و نحوه وجودی‌ای که خود تجربه، به واسطه اجرایی که توأم با قصدیت‌اش انجام می‌شود، به آن نسبت می‌دهد» (Husserl, 1970:237). «تجربه زیسته به جهان، آن چنان که به وسیله یک فرد زیسته می‌شود، نه جهان یا واقعیتی که چیزی جدای از انسان باشد، توجه دارد» (Valle, 1989:5). تجربه آدم‌ها از جهان ... ارزشی بسی بالاتر از درک و فهمی که از طریق نظام‌های انتزاعی ریاضیات، علم تجربی یا تکنولوژی گرد می‌آید دارد (Hill, 2017:7).

حس مکان

تجربه حسی و معنوی نسبت به محیط زندگی انسان از طریق نوعی هم‌ذات‌پنداری با خانه‌ای که در آن سکونت دارد، در پرتو دازاین میسر است. دازاین در اندیشه هایدگر در جهان بودن است

هدف اصلی پدیدارشناسی، بازگشت به ماهیت اشیا است (Zumthor, 2015:110). هایدگر نشان می‌دهد اثر هنری برپاکندنده عالمی است که در آن نسبت‌هایی که با وجود و حقیقت ایجاد می‌شود، آشکار می‌گردد. وی از این طریق راهی به سوی فهم وجود می‌گشاید، و در نتیجه هنر را با حقیقت پیوند می‌زند (Mostafavi, 2012:54). در این رویکرد اساساً فرایند معناسازی همه وجوه انسانی و تجربه‌های او را دربر می‌گیرد. هدف پدیدارشناسی جستجو و درک آگاهی ارادی است که تجربه آدمی را شکل می‌دهد. بر اساس این روش مصاحبه‌های ساخت‌نیافته میان محقق و پاسخگو شکل می‌گیرد و پس از آن مراحل تحلیل آغاز می‌گردد (Mohammad Pour, 2010:276). تحقیق پدیدارشناسانه را می‌توان دست‌کم با سه رویکرد متمایز انجام داد (Seamon, 2000:162): ۱- تجربه زیسته: تجربه ویژه افراد درگیر موقعیت، ۲- تجربه نیابتی: جهان زیسته شخص پژوهشگر و ۳- خصائص هستندگی: کشف معانی مندرج در متن مطالعه (تئوری و عمل تفسیر). عمدتاً این سه به صورت ترکیبی استفاده می‌شوند (Partovi, 2008:169-175).

شماره ۱ درک جامع اولیه از کل وجود، «پیش‌داشت» و روش مناسب برای آشکار و عیان شدن چیزها، «پیش‌دید» نامیده می‌شود. ولی برای اینکه چیزی به طور کامل تفسیر شود، باید مفاهیمی خاص وجود داشته باشد- «پیش‌دریافت»- که در پیکر آن‌ها شروع تفسیر ممکن شود. در این مرحله روش مناسب به لحاظ مفهومی درک می‌گردد (Heidegger, 2007:373).

مدل مفهومی تحقیق

در جهت نیل به اهداف پژوهش و آشکارگی معانی حقیقی خانه از منظر پدیدارشناسی و با توجه به مطالب مطروحه مبانی نظری، مدل مفهومی تحقیق در تصویر شماره ۲ قابل تدوین است.

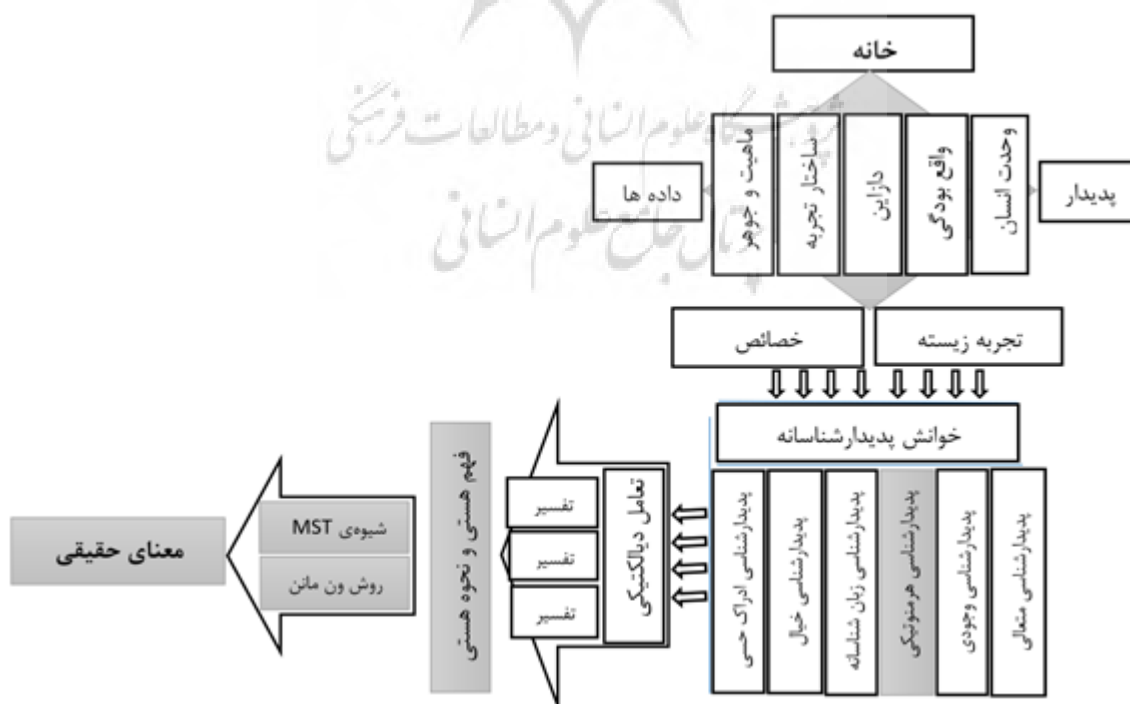
روش‌شناسی تحقیق

در این پژوهش، برای استخراج معنی از دل ادبیات و تجربه زندگی مردمان در خانه، از روش پدیدارشناسی استفاده شده است. پدیدارشناسی هنر ظریف مواجهه با جهان است (Plasma, 2014:12). پدیدارشناسی بر وحدت زندگی و مکان تأکید دارد.

تصویر ۱. فرآیند فهم بر اساس نظریه هایدگر. مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۲. نمودار مدل مفهومی و چارچوب نظری تحقیق. مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

Carbin, 2013:233). لذا با ۹۶ نفر از ساکنان خانه‌های محدوده مطالعاتی مصاحبه تا حصول به اشباع نظری انجام شده است. توزیع پاسخ‌دهندگان به تفکیک روستاهای شهرستان‌های مورد مطالعه به‌قرار زیر است: مهاباد ۳۰ نفر (برایمه ۳ نفر، دهبکر ۱۰ نفر، پایین‌دره ۱۱ نفر، بیرم ۶ نفر)، سردشت ۲۴ نفر (زمزیران ۶ نفر، قلعه‌رش ۵ نفر، نستان ۸ نفر، سیسر ۵ نفر)، پیرانشهر ۱۷ نفر (خورنج ۶ نفر، هواری کانی‌زرد ۳ نفر، برده‌رشان ۴ نفر، برده‌قل ۴ نفر)، بوکان ۲۵ نفر (حمامیان ۸ نفر، پاش‌بلاغ ۴ نفر، لگز ۷ نفر، برده‌زرد ۶ نفر). جدول جمعیت‌شناختی پاسخگویان به قرار زیر است (جدول شماره ۳):

حجم نمونه به صورت تمام‌شماری را بر اساس «میزان روشنایی‌بخشی» روندی انتخاب نموده‌ایم که پژوهش تا آن مرحله طی نموده است. توضیح اینکه از بین ساکنان خانه‌های واجد ارزش مطالعاتی، کلیه افرادی که بر اساس امکان و توان پاسخگویی اعلام آمادگی نموده‌اند، انتخاب گردیدند. به نظر می‌رسد که به قاعده‌ای نیاز داریم تا بر اساس آن زمانی را برای توقف روند نمونه‌گیری در نظر بگیریم، این قاعده را اشباع نظری در اختیار قرار می‌دهد (Flick, 2008:139). «اشباع بدین معنی است که هیچ داده تازه و مهمی به دست نیاید و مقوله‌ها به‌خوبی از لحاظ ویژگی‌ها و ابعاد پرورده شده باشند» (Strus &

جدول ۳. مشخصات جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان.

توزیع جامعه		شاخص	
زن: ۴۲ نفر (۴۴٪)		مرد: ۵۴ نفر (۵۶٪)	
مجرد: ۱۲ نفر (۱۳٪)		متاهل: ۸۴ نفر (۸۷٪)	
آزاد: ۸ نفر (۸٪)	دوای: ۱۲ نفر (۱۳٪)	کشاورز-دامدار: ۵۲ نفر (۵۴٪)	خانه‌دار: ۲۴ نفر (۲۵٪)
۶۰-۴۰: ۴۴ نفر (۴۶٪)	<۶۰: ۲۰ نفر (۲۱٪)	زیر ۲۰: ۹ نفر (۹٪)	۴۰-۳۳۰: ۳۳ نفر (۳۴٪)
فوق دیپلم: ۲۴ نفر (۲۵٪)	لیسانس و بالاتر: ۶ نفر (۶٪)	زیر دیپلم: ۳۹ نفر (۴۱٪)	دیپلم: ۲۷ نفر (۲۸٪)

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۶

(2008:417) سنجیده شده است.

محدوده مورد مطالعه

منطقه موکریان، واقع در جنوب استان آذربایجان غربی متشکل از نه شهرستان شامل بوکان، مهاباد، میاندوآب، پیرانشهر، نقده، تکاب، سردشت، شاهین دژ، اشنویه است. در این محدوده نوعی از معماری که هویت و اصالت خود را حفظ نموده و دارای شاخص‌های ارزشمند مطالعاتی می‌باشند، در قالب خانه‌های روستایی در روستاهای برایمه، دهبکر، پایین‌دره، بیرم در شهرستان مهاباد، روستاهای زمزیران، قلعه‌رش، نستان، سیسر از شهرستان سردشت، روستاهای خورنج، هواری کانی‌زرد، برده‌رشان، برده‌قل از شهرستان پیرانشهر، روستاهای حمامیان، پاش‌بلاغ، لگز، برده‌زرد از شهرستان بوکان، شناسایی گردیده و به روش پدیدارشناسی مورد بررسی قرار گرفته است. در تصویر شماره ۳، نقشه موقعیت جغرافیایی روستاهای محدوده مورد مطالعه و پراکنندگی آن‌ها ارائه گردیده است.

تجزیه و تحلیل داده‌ها

نگارندگان گام‌های زیر را برای تجزیه و تحلیل داده‌ها برگزیده‌اند که در تصویر شماره ۴ بیان گردیده است.

از شرکت‌کنندگان خواسته شد تا پس از پاسخ به سؤالات مصاحبه‌ای نیمه‌ساختارمند، توصیف‌های خانه‌ای که در آن زندگی می‌کنند را ارائه نمایند. سپس خانه‌ها را برحسب ایده‌های «چیستی خانه برای من» و «ماهیت تجارب انسانی» به دسته‌هایی طبقه‌بندی کنند. معیارهای دسته‌بندی توسط شرکت‌کنندگان ایجاد گردید و دسته‌بندی تا اتمام ایده‌هایشان ادامه یافت. استراتژی تحلیل داده‌ها، بر اساس مدل ون‌مانن، تأمل و تفکر درباره موضوع‌های اصلی که به پدیده شکل می‌بخشد (partovi, 2015:174) و شیوه‌ای که امکان گردآوری داده‌ها را فراهم می‌کند، درحالی‌که از هدایت شرکت‌کنندگان به شیوه‌های خاصی از اندیشیدن پرهیز دارد، شیوه MST (Multiple Sorting Task) است (Sixsmith & Sixsmith, 1987:319).

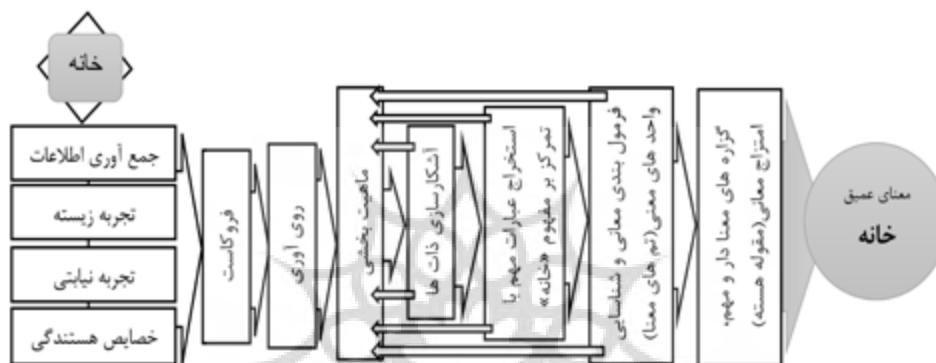
MST پدیدارها را در سه بخش دسته‌بندی می‌کند: ۱- تشخیص و دسته‌بندی عناصر؛ ۲- تفاسیر و عبارات مهم، ۳- تم‌های معنی؛ (Sixsmith & Sixsmith, 1987:319). تحلیل اطلاعات به دست آمده از تقلیل، نمایش و تبدیل داده‌ها آغاز و در ادامه همبستگی، یکپارچگی و مقایسه آن‌ها صورت پذیرفته و پس از ادغام داده‌ها، گزاره‌ها نمایان گردیدند. تم‌های معنی حاصل از تلفیق گزاره‌ها در سطح دوم، با توجه به شناسایی واحدهای معنی، گزینش و در سطح سوم پس از امتزاج مقوله هسته را نمایان ساخته‌اند و سپس نتایج در جداولی به صورت نتیجه ارائه گردید. اعتبار یافته‌ها بر اساس معیارهای اعتبار پاسخگو- تبیین کنترل شده (Mohammad Pour, 2010:285) و اعتبار بر پایه رویه تحقیق (Flick,

تصویر ۳. نقشه موقعیت جغرافیایی روستاهای محدوده مورد مطالعه. مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

تصویر ۴. نمودار مراحل تجزیه و تحلیل داده‌ها. مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۶

فصلنامه پژوهش‌های روستایی

یافته‌ها

لحاظ تواضع شناخت‌شناسانه و بازگشت به خود چیزها و خصائص هستندگی مبتنی بر ۱- قطعات و اجزا در معنای فضایی؛ ۲- رویدادها و توالی‌ها در معنای زمانی؛ ۳- کیفیت‌ها و ابعاد، اشیا و اقدامات؛ ۴- استقرارها، محیط‌ها و فضاهای اطراف؛ ۵- عرصه درونی و بیرونی، آثار و نتایج؛ ۶- هسته‌ها و نقاط کانونی، حاشیه‌ها و افق‌ها؛ ۷- شفافیت، قلمرو، تمرکز و محصوریت؛ آشکار نمود که این خانه‌ها، مکان‌هایی هستند درگیر انسان‌هایی که در آن‌ها می‌زیند و مأوایی هستند که وی را مادرگونه در بر گرفته و نوع تعامل وی با اشیا و زندگی را میسر می‌سازند. آدمی نیز درک می‌کند با چه کیفیتی ظاهر شود و رفتار کند و درون آن به درکی از محیط پیرامونی برسد و روابطی معنا دار با دیگر انسان‌ها بیافریند، پژوهش هویدا نمود که عملاً این شخصیت آدمی است که ضمن برقراری تعامل مطلوب با جهان و بهره‌مندی از آن، بر هستی خانه رسوخ می‌کند، این‌جا است که می‌توان نتیجه گرفت خانه ماحصل کیستی ساکن آن و مبین هستی اوست. نتایج این مرحله از پژوهش در جدول شماره ۶ ارائه گردیده است.

نتایج حاصل از مصاحبه‌های فردی و جمعی با محوریت «تجربه زیسته» ساکنان محدوده مطالعه در پاسخ به سؤال چیستی خانه برای آن‌ها با شیوه ساخت‌نیافته (خاطرات، احساسات، تصورات، تجارب و افکار) محرز نمود که آن‌ها آگاهانه یا ناخودآگاه اشتیاقی درونی برای قرار یافتن در خانه دارند و به گسترانیدن خویش‌نشان در جهان پرداخته و امکان تسلط مطلوب بر آن را که سرآمد رؤیاهایشان است، فراهم می‌آورند. نتایج این بخش در جدول شماره ۴ ارائه گردیده‌اند.

نتایج حاصل از تحریرها و مشاهدات میدانی پژوهشگران تحت عنوان «تجربه نیابتی» پس از حصول به تم‌های معنی، بخشی از مقوله هسته را در جدول شماره ۵ آشکار گردانید. صداقت، سادگی، توازن، پویایی و ... همگی پیام‌هایی هستند درباره خویش‌نشان که می‌خواهند به‌واسطه خانه آشکارا به خود و دیگران نشان دهند. پیچیدگی و پویایی ارتباطی درون و بیرون بناها و ساکنان، ضمن هویدایی وحدتی خاص بین آن‌ها، مهارت ژرف القای هویت و وجود آن‌ها را آشکار نموده و نمایش حضور دربرگیرنده و بی‌انتهایشان در جهان است.

نتایج مطالعه با عنایت به نگرش طبیعی به موضوع خانه با

جدول ۴. استخراج بخشی از مقوله هسته از امتزاج تم‌های معنی «تجربه زیسته».

مقوله هسته	تم‌های معنی	تفاسیر و عبارات مهم با تمرکز بر مفهوم خانه
پناهگاه		خلوت وجودی فردی و خلوت جمعی خانواده، توأمان و تک‌تک شأن سالمند: ابهت کانون خانواده و مایه دلگرمی و قانون‌مداری محل رشد و بالندگی فرد خانواده و حضور مستحکم در اجتماع سرپناه در برابر مخاطرات محیطی و شدائد محیطی و اجتماعی پناه افراد خانواده در مراحل زندگی: رشد، ازدواج و بچه‌دار شدن دارای قلمرو روانی حضور در آن و در جامعه، شانه‌ای برای گریه کردن مرز کنترلی حضور، فعالیت و حریم رفتاری و واکنش‌های آگاهانه تداوم کودکی به بزرگسالی و ارتباط‌دهنده نسل‌ها، تاریخ و تجارب تعلق خاطر به خاطره، تصاویر ذهنی، آغوش مادر با نگاه به گذشته زادگاه اولیه و نقش مبنا در شکل‌گیری روحیات، عواطف و شخصیت نقش خاص تربیتی برای نسل‌های جوان‌تر و کودکان با الگوی والدین محل اولیه برپاداشتن رسم و رسومات و آیین‌ها، خاص فرد و خانواده حفظ حرمت خانواده و جایگاه افراد در نظر عموم، خانه پدری، تشخص
		بازگشت به اصل
امنیت و آرامش		دستیابی به نیازهای فردی و جمعی خانواده، کمک بی‌ریا و صادقانه امنیت عاطفی و روانی در کنار هم بودن و ماندن، تقویت روحی فرد تسلط بر تمام زوایای پنهان و پیدای خانه و اشیاء موجود در آن زن، بنیان اصلی خانه، معیشت، فعالیت و کانون عواطف و آرزوها تسکین غم‌ها و رنج‌ها، احیا انسان پس از ناکامی‌ها و شکست‌ها تلاش جمعی در راستای دستیابی به سلامت، آسایش و رفاخ خانواده اعتماد به یکدیگر و نگهداری اسرار و رموز و صداقت ذاتی با همدیگر مأمون سلامت جسمی، بازیابی قوا و توان بدنی، قدرت جمع خانوادگی تعیین قلمرو حضور خودی و تعیین مرز از غیر خودی، حصار، کلید دستیابی به هویت شخصی و افکندن وجود خویش به خانه (عطر، عکس) مالکیت گوشه‌ای از جهان و تعلق به خود داشتن، راحتی، لنگرگاه تغییر در خانه و میلمان در راستای انطباق با فرد و روحیات خانواده رفت‌ور و روابط مداوم، الصاق تصاویر و اشیاء خاطره‌ساز خانوادگی و ادعیه مشخص کردن حریم شخصی، محفوظ از بقیه، غالباً پنهان و قفل‌شده همزیستی، محترم شمردن سن و سال، کوتاه آمدن، فنا شدن باهم صمیمیت خاص و ذاتی با یکدیگر، همدم، همراز، هم‌داستانی آداب معاشرت، الگوی رفتار جمعی، حدود همسایگی، خویشاوندی، ... شادی، نشاط، خوشحالی جمعی ناشی از شادی فردی و موفقیت کلی مهمان‌نوازی و صلح‌رحم، پذیرایی و رفت‌وآمد پیوسته و پابرجا
		بازگشت به اصل
بقای ارتباطات		مرکزی شخصی در جهان پیرامون، تشخص و نمود بیرونی فرد جلوه‌گاه بروز و ثبوت فرهنگ و هنر و تمایلات ارزشی خانواده لذت بردن از دارا بودن، پیشرفت و ارتقاء حس بالندگی فردی یافتن و گسترانیدن خویش در خلوت پس از هر بازگشتی از بیرون گرمی‌بخش زندگی، فعالیت، فراغت، باهم بودن و نماد بهشت شکوفایی حس تداوم زیسته، حفظ بنیان خانواده و گسترش آن
		کمال مطلوب

خانه، تجلی حس بودن

جدول ۵. استخراج بخشی از مقوله هسته از گزیده تحریرهای میدانی «تجربه نیابتی».

مقوله هسته	تم‌های معنی	تصاویر*	تحریرهای میدانی با تمرکز بر مفهوم خانه
خانه، بازمن خونخویشتن	هارمونی و انسجام		بنای آرمیده در آغوش طبیعت و هم‌سو با آن وحدت خاص کالبدی و حجمی بناها در جزء و کل ساماندهی پر و خالی بنا با الگوهای محدود صریح تعادل در نیاز فضایی و مقدار ساخت (نظم متواضع) سلسله‌مراتب حرکتی آشکار، گشوده و زیان‌مند
	سادگی و خلوص		سکوت و آرامش خاص مبتنی بر دوام و ماندگاری به حداقل رساندن عناصر غیرضروری و پیرایه‌ای رعایت پیوسته تناسب و هندسه خالص فضاها هماهنگی و توازن در رابطه انسان، طبیعت، خانه تبدیل خانه به بخشی از هستی، وجود و بدن فرد
	صداقت و عملکرد		سوگیری و تمایل حداکثری به نور آسمان و زمین حضور بی‌واسطه، کاربردی و هم‌نشینی ناب مواد خلاقیت و بدعت در چانه‌های عملکردها در خانه نامیدن فضا بر اساس استفاده، حضور، قدمت و منشأ مهارت ژرف در ادغام خانه و محیط (متن و زمینه)
	تنش میان برون و درون		یاز بودن دره‌ها، آزادانه سخن گفتن خانه‌ها با هم پیرامون و شمائل خانه در نقش فضای آستانه‌ای حریم ذهنی فرد حاکم بر مرزها و حدود کالبدی خلوت بنیادین درون پناهگاه تن، حافظه، تخیل پویایی ارتباط درون و برون در حضور بر بام‌ها
	قدرت و حضور بی‌انتها		خالی کردن فضا از مواد زائد و احیا آگاهی بر وجود شفافیت، انتزاع و فروکاستگی در عین غنای حسی کاربست عناصر موجود جهت غلبه بر محدودیت‌ها سادگی در فرم و کالبد، پیچیدگی در تجربه فضا تصور ذهنی خانه به‌عنوان نماد و هویت خویشتن

*تصاویر از بالا به پایین سیسر سردشت، برده رشان پیرانشهر، هه‌واری کانی‌زرد پیرانشهر، نستان سردشت و لگز بوکان از بایگانی پژوهشگران است.

جدول ۶. استخراج بخشی از مقوله هسته با تمرکز بر خصایص هستندگی.

مقوله هسته	تم‌های معنی	تصاویر	تفاسیر و عبارات مهم با تمرکز بر خصایص هستندگی	خصیصه
خانه، تپین هستی انسان	هم‌ذات‌پنداری خودآگاه		نظم موزون با تأکید بر وحدت و تداوم مکانی و سلسله‌مراتب دسترسی انسجام فضایی و هندسه ناب مبتنی بر نیاز انسان و خوانایی محیط پوسته‌های محافظ در گران‌بهای درون و نماد اثباتی و التقایی خویشتن همزیستی مسالمت‌آمیز با طبیعت در عین باور و نگاه مادرگونه به آن توجه به ابعاد اندازه‌ها، مقیاس و آرایش فضایی عناصر و اجزای خانه تأمین آسایش و آرامش جسمی و روانی انسان با تأکید بر اقلیم و انرژی احترام به منظر و کیفیت بصری محیط: یکپارچگی در عین گونه‌گونی	کالبد
	حاضر سازی چیزها		سازگاری معماری و سازه و تزئینات و اشیا در عین کاربردی بودن بهره‌گیری از مصالح بوم‌آورد با رعایت اصل احترام به طبیعت آن‌ها طراحی اکولوژیکی با تأکید بر نور، گرما، باد، بارش و پوشش گیاهی توجه به منطبق، اصول ایستایی، مسائل فنی و جزئیات اجرایی بنا توجه به مقیاس انسانی، تناسبات و شکل‌دهی به فضا و عناصر آن زیبایی‌شناسی آگاهانه در شیوه ساخت و کاربست مواد و مصالح	ساختار
	معطوف بودگی منظار		حیاط‌سازمان فضایی جمع و پخش‌کننده فضاهای متنوع با انتظام ارگانیک ایجاد فضاهای حائل با عملکرد خاص در تعامل تنگاتنگ با اقلیم ایجاد منظر خلایقانه با رعایت تشریف، محرمیت و حظ احساسی فضا فضاهای اصلی چند عملکردی با میلمان منعطف و متناسب با نیاز انسان رعایت آداب اجتماعی و سنن فامیلی و قومی در چینش و چیدمان فضا تجمع سازماندهی شده کاربری‌های اقتصادی، انباری... با زندگی توجه به نقش عوامل طبیعی در شکل‌گیری، جهت و همسایگی فضاها	عملکرد
کنش تأملی			بافت خانه و ساماندهی فضایی و زمینه‌ای جزئی از هویت التقایی فرد سلسله‌مراتب تعریف‌شده در رسیدن به خانه و جهت‌یابی داخلی تأکید بر آسایش روانی و روحی در مجموعه همسایگی و بافت محدوده سنن، فرهنگ، همیشه، جنسیت و سن بنیان شکل‌گیری و هم‌نشینی فضا	محیط

* تصاویر از بالا به پایین مربوط به، زمزیران و قلعه‌رش سردشت، حمامیان بوکان، پایین دره مهاباد، خورنج پیرانشهر از بایگانی پژوهشگران است.

بحث و نتیجه‌گیری

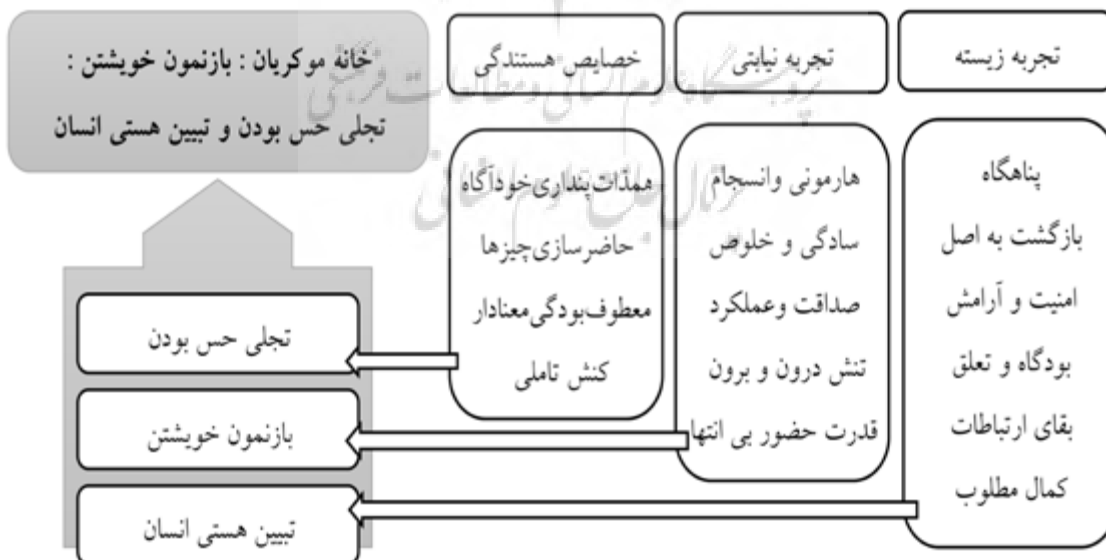
فردی را در جهانی که روزبه‌روز یکدست‌تر می‌شود حفظ کنند و این گوشه دنج کوچک خود را که چنان با آن خو گرفته‌اند که تن، حافظه و تخیل خویش را به بافت مادی آشنا، قابل‌اعتماد و مصون از تعرض آن فرا فکنده‌اند، جلوه‌گاه و امتداد ملموس وجود خویش‌تن سازند. یافته‌های پژوهش بیان‌کننده اهمیت این رویکرد است که، فهم مبتنی بر نگرستی عمیق، گسترده و در عین حال لطیف با چشمانی نو، نگرستی آشکارنده، ناب و در عین حال ساده و بی‌تکلف به تدارک بستری برای تأویلی نو و بدیع از پدیدار خانه آن چنان که در زندگی عینی و تجربیات انسانی حضور و معنا دارد، به منبع غنی برای الهام و انگیزش در آفرینش خانه و اندیشیدن به آن می‌انجامد. پیشنهاد می‌گردد پژوهشگران آتی نیز شیوه‌هایی را بیابند تا این معانی افشاشده راهگشا و آغازگر رهیافتی در تبیین معیارهای آفرینش خانه‌های امروزی باشد.

تشکر و قدردانی

این مقاله برگرفته از مطالعات رساله دکتری نویسنده اول تحت عنوان «خانه، آینه‌ی خویش‌تن؛ تجلی حس بودن و ادراک هستی (کاوشی در مفهوم خانه‌های بومی شمالغرب ایران به روش پدیدارشناسی)» است؛ که به راهنمایی نویسنده دوم و مشاوره نویسندگان سوم و چهارم در دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج به انجام رسیده است.

خانه‌های بومی منطقه موکریان، جزء مناطق بکر و کمتر مطالعه شده ایران، به‌عنوان مراکز حضور و تجارب انسان‌ها، مبتنی بر نوعی آگاهی خاص هستند که آن‌ها را به‌عنوان مراکز پرمحتوا از هستی و ارزش‌های بشری معرفی می‌نمایند، ارزش‌هایی که به همراه تصورات، فعالیت‌ها و تعاملات افراد، موجب ارزیابی‌های متفاوتی نیز از خانه می‌گردند که حاصل وجود ارزش‌های بشری خاص و معانی موجود در آن است. با توجه به مفهوم خانه که به‌واسطه حضور و تجربه انسان درک می‌شوند، مفاهیم گوناگونی را می‌توان مورد توجه قرارداد که مبین چگونگی و عمق حضور انسان در خانه و به‌تبع آن دستیابی به سطوح مختلفی از معنای خانه است. این سطوح در مطالعات پدیدارشناسانه نگارندگان، خود را به شیوه تصویر شماره ۵ هویدا نموده‌اند.

پژوهش حاضر، ضمن رمزگشایی معانی و تعبیر پیدا و پنهان، با تأکید بر تجربه‌های زیسته و نیابتی و خصایص هستندگی خانه‌های منطقه موکریان ایران و ساکنان آن، بیانگر آن است که این خانه‌ها آشکارا در ظهور آگاهی انسان از خویش‌تن و مواجهه‌اش با جهان ریشه دارند و اقامتگاه انسان در فضای ذهنی و کیهانی را نیز تأمین می‌کند. پذیرش این نظریه که خانه را «بازنمون خویش‌تن؛ تجلی حس بودن و تبیین هستی انسان» می‌داند، مبین این است که ساکنان این خانه‌ها می‌کوشند نوعی حس بی‌همتایی

تصویر ۵. نمودار تلخیص یافته‌های پژوهش با تأکید بر آشکارگی معنای خانه. مأخذ: نگارندگان، ۱۳۹۶

References

- Abbaszadegan, Mostafa, Zekri, Abbas (2014), [The Meaning and Process of Understanding it in Architecture (in Persian)], *City Identity*, No. 18, pp. 5-12.
- Barati, Naser (2003), [Recognition of the concept of home in Farsi and Iranian culture (in Persian)], *Journal of the Academy of Arts*, No 13, pp. 55-24.
- Behzadfar, Mostafa, Shakiba Manesh, Amir. (2014), [An Investigation of the Place Phenomenology Philosophy; an Analysis of David Simon's Ideas in Relation to the Concept of a House as a Place (in Persian)], *the City Identity*, Vol 8, No 17, p. 14-14.
- Bennett, J. (2010). *Vibrant Matter: A Political Ecology of Things*, Durham,
- Buttimer, A., & Seamon, D. (1980). *The Human Experience of Space and Place*, Croon Helm, London.
- Castelles, Manuel. (1977), *the Urban Question*, Cambridge, the MIT Press.
- Copermarkus, Clare (2003), [House, Symbol of Self (in Persian)], Translation of Ahad Aligholian, *Journal of the Academy of Arts*, Khiyal, No 5, pp. 84-119.
- CoquelmaNess, Joseph (2002), [Hedger and Art (in Persian)], translation by Mohammad Jawad Safayan, Abadan, questions of the Academy of Arts.
- Dovey, K. (1985), *Home and homelessness* In: Irwin, A and W. Carol (eds.) *Home environments*, Springer. 33-50.
- Emami Sigarodi, Abdolhossein; Dehghan Nayeri, Nahid; Rahnavard, Zahra; Noorie Saeed, Ali ; (2012) [Methodology of Qualitative Research: Phenomenology (in Persian)], *Journal of Holistic Nursing And Midwifery*, 22, No. 68, pp. 56-63.
- Flick, Eve. (2008), [On qualitative research (in Persian)], translation by Hadi Jalili, Tehran, Publishing.
- Frederick C, B. (2014). [Navalis (In Persian)] Translation by Seyyed Mohammad Javad Seyedi, Ruzbehan Publishing, Tehran.
- Groms, Algirdas Julien. (2010). [Defective meaning (in Persian)], translation by Hamid Reza Shaeeri. Tehran First Printing: Science Publishing.
- Habib, Farah (2006), [Exploration in the meaning of the city (in Persian)], *Publications of Fine Arts*. No 25, pp. 5-14.
- Heidegger, Martin (2007). [Being and Time (in Persian)], Translation by Siavash Jamadi, Tehran, Phoenix Publishing.
- Heidegger, Martin. (2002), [poetry, language and thought of liberation (in Persian)], Translation by Abbas Manouchehri, Tehran, Molavi Publications.
- Hill, Jonathan (2017), [Merlopony for Architects (in Persian)], translation by Gulnaz Saleh Karimi, Tehran, Book Publishing.
- Husserl, E. (1970). *The idea of phenemenology*. The Hague, the Netherlands: Nijhoff.
- Ilka, Shahin (2015), [Iranian Desirable House, Research on the concept of "home" architecture based on the notion of past and present users (with social context orientation) (in Persian)], PhD dissertation, Tehran Azad University.
- Khakpour, Mojgan, Ansari, Mojtaba, Sheikh Mehdi, Ali, Tavousi, Mahmoud (2015), *Socio-cultural characteristics of the environment*, [Housing and rural environment (in Persian)], No. 149, Sauce 3-14.
- Khatami, Mahmoud. (2016), [The World in Heidegger's Thought (in Persian)], Tehran, Research Center for Islamic Culture and Thought.
- Maplas, Jeff. (2008), *Disclosing the Depths of Heidegger's Topology: A -Response to Relph*. New York. Environmental & Architectural Phenomenology Newsletter. retrived from: <http://www.arch.ksu.edu>.
- Merleau-ponty, M. (2012). *Phenomenology of perception*, trans.Landes, D.A. Abingdon and New Yourk: Rotledge.
- Mohammad Pour, Ahmad. (2010), [Anti-Method, Logic and Design in Qualitative Methodology (in Persian)], Tehran, Publications of Sociologists.
- Mostafavi, Shamsolmuluk (2012), [Heidgur and Hermeneutics of Art (in Persian)], *Kimya-ye-Honar Art*, No. 3, pp. 47-54.
- Moustakas, Clark (1994). *Phenomenological research methods* Publisher Thousand Oaks, Calif. London: Sage.NC: Dukeuniversity press.
- Nikfetrat, Morteza; Mirgodaz, Seyyed Sedigheh; Bitaraf, Ehsan. (2016). [Questions of Perception; Architecture Phenomenology (in Persian)], Tehran, Thinking.
- Palmer, Richard. (1998), [Science of Hermeneuticus: Towel's Theology in the Philosophy of Shl'a-Yarmuma Khor, Diltai, Heidgar, Gadamer (in Persian)], Mohammad Saeed Hunayi Translated by Yen, Tehran, Hermes Publishing.
- Partovi, Parvin (2008), [Sense of Place (in Persian)], Tehran, Art Academy.
- Partovi, Parvin (2015), [Place of Appearance (in Persian)], Third Edition, Tehran, Art Academy.
- Plasma, Johanni (2014), [Sensitization: A Look at the Architectural Phenomenology (in Persian)], Translated by Mohammadamin Sharifian, Mahe honar, No. 189, pp. 52-56.
- Rappaport, Amos (2009), [Anthropology of Housing (in Persian)], translator Khosrow Afzalian, Tehran, Professional Artist.
- Sadoughi, Arezo (2011), [Understanding the nature of the Iranian house by the phenomenological method of the case study of Showdan and the pre-community at Dezfouli's home (in Persian)], doctoral dissertation, Iran University of Science and Technology, Tehran.
- Saegert, Susan (1985). *The role of housing in the experience of dwelling*. Altman. I and c. Werner (Eds). *Home environments*. Plenum press. 287-319.
- Sartipour, Mohsen (2011), [Phenomenology of Rural Housing (in Persian)], *Journal of Housing and Rural Environment*, Vol 30, no 133, pp 14-3.
- Saunders, Peter Robert (1990), *A Nation of Home Owners*, Unwin Hyman, London.
- Seamon, David & Jacob, Sowers. (2008), *Place and Placelessness*, Edward Relph, London: Sage.
- Seamon, David. (2000). *Phenomenology, Place, Environment*,

and Architecture: A Review of the Literature, [database online], [cited 11/4/2013]. Available from http://www.arch.ksu.edu/seamon/article_summary.htm

Shultz, Kristen. (2009), [Soul of the place: to the PDF of the Architect (in Persian)], Translation of Mohammad Reza Shirazi, Tehran, New Event.

Sixmith, Judith A. and Andrew J. Sixmith, (1987) Empirical phenomenology: principles and method, *Quality and Quantity*, 21, pp. 313-333

Strus, Anselm and Carbine, Juliet. (2013). [Principles of qualitative research, techniques and stages of theoretical production (in Persian)], Translation by Ebrahim Afshar, third edition. Tehran, Tehran.

Tsai, S (2012), Place attachment and tourism marketing: Investigating international tourists in Singapore, *International Journal of Tourism Research*, 14(2), 139-152.

Valle, R, King, M., & Halling, S. (1989). An introduction to existential phenomenological thought in psychology. In R. Valle & S. Halling (Eds.).

Zumthur, Peter (2015). [The Phenomenological Approach to WordPress Peter Zumutor (in Persian)], translation by Nick Fetrat, Martyr Sedigheh Mir Saraylarnegoody, Tehran, Publication of the Institute of Science.

پرویشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی